

ลูกเธอ ลูกฉัน ลูกเรา: รูปแบบครอบครัวแพ็ทช์เวิร์ด ในวรรณกรรมเด็กภาษาเยอรมัน

อาภากร หาญนาชีวิน¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบความสัมพันธ์ของครอบครัวที่เรียกว่า Patchwork family ซึ่งหมายถึงครอบครัวที่มีลูกคนละพ่อคนละแม่อยู่ร่วมกัน ที่ปรากฏในวรรณกรรมเด็กภาษาเยอรมัน ปัจจุบันประเทศเยอรมนีมีหนังสือและวรรณกรรมเด็กที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อดังกล่าวเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับวรรณกรรมเด็กที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวของไทยกลับพบว่าไม่มีเรื่องราวเกี่ยวกับรูปแบบครอบครัวแบบนี้เลย ผู้เขียนจึงมีความสนใจนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบครอบครัว Patchwork family โดยตั้งคำถามว่า วรรณกรรมเด็กภาษาเยอรมันพยายามสร้างความเข้าใจและมุมมองเกี่ยวกับรูปแบบครอบครัวนี้ให้กับเด็กอย่างไร บทความนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ในการนำเสนอความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล สถิติและยกตัวอย่างวรรณกรรมเด็กภาษาเยอรมันที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับ Patchwork family จากการสำรวจเบื้องต้น ไม่พบหนังสือหรือวรรณกรรมเด็กภาษาไทยที่นำเสนอหัวข้อเกี่ยวกับ Patchwork family เลย บทความชิ้นนี้จึงสามารถตั้งคำถามต่อไปได้อีกว่าในสังคมไทยมีรูปแบบครอบครัวแบบนี้ อยู่มากน้อยเพียงใด ได้รับการมองในแง่บวกหรือแง่ลบแตกต่างจากในสังคมเยอรมันอย่างไร และอาจเป็นข้อเสนอแนะในการเปลี่ยนหนังสือหรือวรรณกรรมเด็กภาษาเยอรมันสมัยใหม่ในอนาคต

คำสำคัญ: 1. ครอบครัว 2. วรรณกรรมเด็ก 3. เยอรมัน 4. ครอบครัวแพ็ทช์เวิร์ด

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาเยอรมัน คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

อีเมล : hannapachewin_a@silpakorn.edu โทร : 03 425 5096

Your child, my child, our child: Patchwork family in German Children's literature

Arphakorn Hannapachewin²

Abstract

The purpose of this article was to examine the term “patchwork family”; a family of children with different fathers and mothers, which appears in German children's literature. There is currently much children's literature related to this topic in Germany. Compared to children's literature related to Thai families, there was no story about this. The author was interested in examining the topic of a patchwork family. The question is: how was German children's literature trying to illustrate the topic of a patchwork family for children? The study was a qualitative research to present an academic opinion. Statistics and theories related to this topic were used in this article. Based on the findings of the preliminary survey, there was no Thai children's literature related to a patchwork family. This article might ask the questions: how many patchwork families are there in Thai society? How is it perceived positively or negatively differently in German society? It also might suggest that modern German children's literature can be translated in the future.

Keywords: 1. Family 2. Children's literature 3. German 4. Patchwork family

² Instructor, Department of German, Faculty of Arts, Silpakorn University, Sanam Chandra Palace Campus, Nakhon Pathom, Thailand.
Email address: hannapachewin_a@silpakorn.edu Tel: 03 425 5096

บทนำ

ลักษณะและโครงสร้างของครอบครัวไม่ได้เปลี่ยนแปลงหรือมีความหลากหลายเกิดขึ้นตามธรรมชาติ หากแต่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและสภาพสังคม โครงสร้างของครอบครัวในภูมิภาคและสังคมที่ต่างกัน หรือในแต่ละยุคจึงมีความแตกต่างกันด้วยสาเหตุต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งงาน การเกิด การตาย การย้ายถิ่น การหย่าร้าง เศรษฐกิจ กฎหมาย หรือนโยบายของรัฐ สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาโครงสร้างหรือรูปแบบของครอบครัว มีผู้ให้ความหมายและคำนิยามของครอบครัวไว้เป็นจำนวนมาก ดังนั้นคำนิยามหรือความหมายของครอบครัวจึงไม่ได้มีเพียงนิยามเดียวหรือตัดสินได้ว่าถูกต้องหรือไม่ ความหมายของครอบครัวตามความคิดของคนโดยทั่วไปอาจไม่ซับซ้อนมากนัก เพราะอาจหมายถึงเพียงผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต เช่น บิดา มารดา และบุตร อาศัยอยู่ร่วมกัน แต่ในสภาพการณ์ปัจจุบันครอบครัวมีรูปแบบและความสัมพันธ์ที่หลากหลายซับซ้อนมากขึ้นตามวันเวลาและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ความหมายหรือรูปแบบของครอบครัวในปัจจุบันจึงไม่ได้หมายถึงกลุ่มของบุคคลที่สมาชิกมีความสัมพันธ์กันโดยสายเลือดหรือตามกฎหมายเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการเข้ารับเป็นบุตรบุญธรรม การที่สมาชิกอยู่ร่วมกันในครัวเรือนเดียวกันหรือบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์กันตามบทบาทหน้าที่ เช่น บิดา มารดา เป็นสามี ภรรยา และบุตร โดยอาจไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดหรือทางกฎหมายก็ได้ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2547 - 2556 สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดคำนิยามของครอบครัวไว้กว้าง ๆ ดังนี้

“ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันและใช้ชีวิตร่วมกัน ทำหน้าที่เป็นสถาบันหลัก เป็นแกนกลางของสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญต่อการดำรงชีวิต ครอบครัวมีหลากหลายรูปแบบและหลายลักษณะ นอกเหนือจากครอบครัวที่ครบถ้วนทั้งบิดา มารดาและบุตร”

จากคำนิยามนี้สรุปได้ว่าครอบครัวหมายถึง ความเป็นพลวัต มีการเปลี่ยนแปลงมายาวนาน โดยเริ่มจากบุคคลมากกว่าหนึ่งคนมาอยู่ร่วมกัน ใช้ชีวิตและดำเนินชีวิตร่วมกัน และมีความผูกพันกัน พึ่งพาอาศัยกันหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจและสังคม อารมณ์ จิตใจ ตลอดจนการดูแลกันทางสังคม ทั้งที่เกี่ยวข้องกันทางกฎหมายหรือไม่ก็ได้ มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะโครงสร้างครอบครัวทำให้มีครอบครัวรูปแบบใหม่ ๆ ที่พบได้ในสังคมปัจจุบัน จินตนา วัชรสินธุ์ (Watcharasin, 2007) ได้จำแนกประเภทของครอบครัว โดยอ้างอิงจากการจำแนกประเภทของครอบครัวทางซีกโลกตะวันตก (Freidman, 1986) ดังต่อไปนี้

1. **ครอบครัวเดี่ยว (nuclear family)** หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วย สามี ภรรยาและบุตร
2. **ครอบครัวขยาย (extended family)** หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วย ครอบครัวเดี่ยว โดยรวมถึงญาติทั้งฝ่ายสามีหรือภรรยาที่ร่วมอยู่ในครอบครัวนั้นด้วย
3. **ครอบครัวคู่สามีภรรยา (nuclear dyad)** หมายถึง ครอบครัวที่มีคู่สามีภรรยาอยู่ร่วมกัน แต่ยังไม่มียุตร หรือเรียกว่าคู่สมรสที่ไม่มีบุตร (childless couples)
4. **ครอบครัวที่มีบิดาหรือมารดาเพียงคนเดียว (single-parent family)** หมายถึงครอบครัวที่สามีภรรยาหย่าร้าง หรือเป็นหม้าย จากฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต แล้วอีกฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรเพียงผู้เดียว
5. **ครอบครัวบุญธรรม (adoptive family)** หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วยสามีภรรยาและบุตรบุญธรรม
6. **ครอบครัวที่มีการแต่งงานใหม่ (reconstituted family)** หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วยหญิงชายที่มาอยู่ร่วมกัน โดยฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายเป็นหม้าย หรือมีการหย่าร้างมาก่อน

7. **ครอบครัวคู่ชรา (elderly or middle couple)** หมายถึง ครอบครัวที่เหลือเพียงคู่สามีภรรยาเท่านั้น โดยที่บุตรได้แยกออกไปจากครอบครัวหมดแล้ว

8. **ครอบครัวเครือญาติ (kin network)** หมายถึง ครอบครัวที่สมาชิกที่ยังไม่แต่งงานอยู่ร่วมกัน หรือ อยู่ในบริเวณไม่ห่างกัน และมีการดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

9. **ครอบครัวคอมมูน (commune family)** หมายถึง ครอบครัวที่อยู่ร่วมกันหลาย ๆ ครอบครัวในครัวเรือน เดียวกัน โดยมีการแบ่งปันแหล่งประโยชน์และใช้สิ่งจำเป็นต่าง ๆ ร่วมกันในกลุ่ม รวมทั้งนำเด็ก ๆ ของครอบครัว ที่อยู่รวมกันมาเลี้ยงดูร่วมกัน

10. **ครอบครัวที่บิดามารดาไม่ได้สมรส (unmarried parents and child family)** หมายถึง ครอบครัวที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสด้วยเหตุใดก็ตาม ซึ่งบิดามารดาอาจยังอยู่ร่วมกันหรือ แยกกันอยู่

11. **คนโสดอยู่คนเดียว (single adult living alone)** หมายถึง คนโสดที่ไม่ได้แต่งงานและแยกออกจาก ครอบครัวเดิม โดยอยู่ลำพังเพียงคนเดียว

12. **คู่อยู่ร่วมกัน (cohabiting couple)** หมายถึง การที่ชายหญิงอยู่ร่วมกัน โดยที่ยังไม่ได้ตัดสินใจว่าจะครองคู่ต่อไปในอนาคต และยังมีได้สมรสกัน

13. **คูรักร่วมเพศ (homosexual unions)** หมายถึง การที่บุคคลเพศเดียวกัน อยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา ในปัจจุบันรูปแบบครอบครัวอีกรูปแบบหนึ่งที่พบในสังคมเยอรมันและมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ คือ Patchwork family ซึ่งไม่ได้มีการจัดหมวดหมู่อยู่ในลักษณะของโครงสร้างของครอบครัวดังกล่าว แม้ว่าความหมายของ Patchwork family ในแง่ของสังคมวิทยาจะมีความหมายเดียวกันกับรูปแบบครอบครัวที่มีการแต่งงานใหม่ แต่ความหมายของ Patchwork family ตามคำจำกัดความภาษาเยอรมันมีความหมายซับซ้อนกว่ารูปแบบครอบครัวที่มีการแต่งงานใหม่ ผู้เขียนจะอธิบายดังต่อไปนี้

ความหมายและที่มาของ Patchwork family

patchwork family: A new family made up from the remnants of divorced families. This term is used (in English) in German speaking countries. (Patchwork family, 2009)

จากคำนิยามข้างต้น คำว่า Patchwork family หมายถึง ครอบครัวใหม่ที่ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจาก ครอบครัวหย่าร้าง โดยคำนี้ใช้ทับศัพท์เป็นภาษาอังกฤษในประเทศที่ใช้ภาษาเยอรมัน คำว่า Patchwork มาจาก ศัพท์ภาษาอังกฤษ หมายถึง การเอาชิ้นส่วนผ้าต่าง ๆ มาเย็บปะติดปะต่อกัน แต่เดิมการเย็บผ้าแบบปะติดปะต่อกัน เป็นวิธีการเย็บผ้าที่ทำในหมู่คนจน โดยการตัดเอาส่วนของเสื้อผ้าที่เคยสวมใส่ไปแล้วมาเย็บปะติดปะต่อกัน เพื่อสร้างเสื้อผ้าชุดใหม่ ในสหรัฐอเมริกาวิธีการเย็บผ้าแบบนี้ได้พัฒนาเป็นศิลปะในการตัดเย็บรูปแบบหนึ่ง ที่แพร่หลาย ในแง่ของสังคมวิทยา คำว่า Patchwork นำมาใช้เป็นคำจำกัดความของรูปแบบครอบครัว ที่สมาชิก จากต่างครอบครัวมาเป็นครอบครัวเดียวกัน (Pilecky, 2006: 5-6) จากงานวิจัยเกี่ยวกับครอบครัวของกระทรวง กิจการครอบครัว พลเมืองอาวุโส สตรีและเยาวชนแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth) Patchwork family เป็นโครงสร้างรูปแบบหนึ่งของ Stepfamily หรือครอบครัวที่มีพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง แต่มีความซับซ้อนกว่า โดย Patchwork family จะต้องเป็นครอบครัวที่พ่อและแม่ ออกมาจากความสัมพันธ์เดิม โดยที่ต่างฝ่ายต่างมีลูก และพาลูกของพวกเขาเข้าสู่ครอบครัวใหม่ ดังนั้น ลักษณะเฉพาะ ของครอบครัวแบบ Patchwork family คือ ต้องมีลูกมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป แต่ Stepfamily มีลูกแค่คนเดียวจาก

ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ได้ ในขณะที่คำจำกัดความของรูปแบบครอบครัวที่มีการแต่งงานใหม่ หรือ Reconstituted family หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วยหญิงชายที่มาอยู่ร่วมกัน โดยฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายเป็นหม้าย หรือมีการหย่าร้างมาก่อน แต่ไม่ได้ระบุว่าต่างฝ่ายต้องมีลูกมาจากความสัมพันธ์เดิม ดังนั้น Patchwork family จึงมีความหมายและรูปแบบของครอบครัวที่ซับซ้อนกว่า Stepfamily และ Reconstituted family โดยสาเหตุหลักของครอบครัวแบบ Patchwork ในปัจจุบันเกิดจากการหย่าร้าง โดย 7-13% ของครัวเรือนทั้งหมดในประเทศเยอรมนี มีเด็กที่อาศัยอยู่ในครอบครัว Patchwork family และจากการสำรวจของสถาบันอัลเลนส์บัค (Allensbach Institute for Public Opinion Research) ในรัฐบาเดิน เวือร์ทเท็มแบร์ก ประเทศเยอรมนี พบว่า ผู้ปกครองเกือบหนึ่งในสี่ของสังคมเยอรมันมีลูกติดก่อนที่จะเริ่มต้นความสัมพันธ์กับคู่ครองหรือครอบครัวใหม่ และโครงสร้างครอบครัว Patchwork family จัดอยู่อันดับที่สามรองจากครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวในสังคมเยอรมัน

อันที่จริง Patchwork family ไม่ใช่รูปแบบครอบครัวแบบใหม่ เนื่องจากรูปแบบครอบครัวแบบนี้มีมานานแล้ว ดังที่ปรากฏในนิทานของพี่น้องตระกูลกริมม์³ เช่น Aschenputtel หรือที่รู้จักกันในชื่อ ซินเดอเรลล่า ซึ่งวอลท์ ดิสนีย์⁴ นำมาปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนในภายหลัง เนื้อเรื่องคือมีลูกเลี้ยงต่างพ่อต่างแม่ มาอาศัยอยู่ในบ้านเป็นครอบครัวเดียวกัน ข้อน่าสังเกตคือ ในนิทานมักนำเสนอภาพของครอบครัวรูปแบบนี้ในเชิงลบ เป็นเรื่องราวความขัดแย้งระหว่างแม่เลี้ยงและลูกเลี้ยง และความขัดแย้งอิจฉาริษยาระหว่างพี่น้องต่างพ่อต่างแม่ ยกตัวอย่างนิทานเรื่องซินเดอเรลล่าที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการอยู่ร่วมกันของพี่น้องที่มาจากต่างครอบครัวเป็นปัญหา ซินเดอเรลล่าต้องตกเป็นเบี้ยล่างของพี่สาวต่างพ่อต่างแม่และแม่เลี้ยง นอกจากนี้ทานซินเดอเรลล่าจะเป็นตัวอย่างของตัวละครที่แม่เลี้ยงที่มีภาพลักษณ์ในแง่ลบแล้ว ยังเป็นตัวอย่างนิทานที่ชัดเจนในการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับโครงสร้างครอบครัวแบบ Patchwork

Patchwork family ที่ปรากฏในนิทานมักจะนำเสนอภาพของพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงในแง่ลบ โดยเฉพาะบทบาทของแม่เลี้ยง ซึ่งสาเหตุที่นิทานจำนวนมากนำเสนอภาพของแม่เลี้ยงในทางลบนั้นอาจไม่ใช่เรื่องบังเอิญ นักวิชาการและนักวิจัยหลายท่านได้พยายามศึกษาหาคำตอบให้กับเรื่องดังกล่าว เอลิซาเบ็ท มิลเลอร์ (Müller, 1986: 152) เสนอว่าเทพนิยายเป็นเรื่องราวที่มาจากลัทธิสังคมที่ผู้หญิงเป็นผู้นำ เป็นผู้จัดระเบียบ (matriarchy) มิลเลอร์เชื่อว่าภาพลักษณ์ของผู้หญิงถูกแบ่งออกเป็น “ผู้หญิงที่ดีและไม่ดี” โดยภาพในแง่ลบมักถูกนำเสนอผ่านกลุ่มแม่มด โสเภณี และผู้หญิงที่ประพฤติไม่ดี ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์ของตัวละครผู้หญิงในเทพนิยาย เช่น จากเทพนิยายของพี่น้องตระกูลกริมม์ แม่ผู้แสนดีของตัวละครเอกมักจะเสียชีวิตและถูกแทนที่ด้วยแม่เลี้ยงใจร้าย ที่มีลูกติดที่ขี้อิจฉาหรือนิสัยเช่นเดียวกับผู้เป็นแม่ จากการสันนิษฐาน เป็นไปได้ว่าคุณลักษณะของแม่เลี้ยงใจร้ายที่ปรากฏในนิทานหรือเทพนิยายอาจมาจากลัทธิดังกล่าว และอีกปัจจัยสำคัญคือ ในอดีตยังไม่มีแนวทางทางการแพทย์เหมือนเช่นในปัจจุบัน ผู้หญิงมักเสียชีวิตเมื่อคลอดลูกหรือผู้ชายมักจะเสียชีวิตในสงคราม ทำให้เกิดรูปแบบของครอบครัวแบบพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงขึ้นมา ประกอบกับอัตราการเสียชีวิตของเด็กและลูกเลี้ยง

³ Jakob Grimm (ค.ศ. 1785-1863), Wilhelm Grimm (ค.ศ. 1786-1859) เป็นนักภาษาศาสตร์ชาวเยอรมันซึ่งเป็นที่รู้จักโด่งดังจากผลงานการรวบรวมนิทานพื้นบ้านและเทพนิยาย รวมถึงผลงานเกี่ยวกับวิวัฒนาการทางภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา นับว่าเป็นนักเล่านิทานและผู้รวบรวมนิทานที่มีชื่อเสียงมาก ซึ่งทำให้เทพนิยายมากมายแพร่หลายไปทั่วโลก เช่น รัมเพิลชิลสกิน สโนไวท์ ราพันเซล ซิน เดอเรลล่า และ แอนเซลและเกรเซิล (Ramkamhaeng University Library's webmaster, 2012)

⁴ Walter Elias Disney (ค.ศ. 1901-1966) เป็นผู้สร้างผลงานการ์ตูนที่แพร่หลาย และประสบความสำเร็จมากที่สุดของโลกคนหนึ่ง และเป็นผู้ร่วมก่อตั้งบริษัทวอลท์ ดิสนีย์ และสร้างภาพยนตร์การ์ตูนสีเป็นคนแรก (Oxford Dictionaries, 2020)

ก็สูงกว่าในครอบครัวแบบธรรมดา จากงานวิจัยของมาร์ติน ดาลีย์ และมาร์โก วิลสัน (Daly, & Wilson, 2001) นักวิจัยศึกษาสถิติอาชญากรรมจากมหาวิทยาลัย McMaster ประเทศแคนาดา พบว่าในช่วงปี 1980 เด็ก ๆ หลายประเทศในครอบครัวที่มีแม่เลี้ยงหรือพ่อเลี้ยงมีความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตสูงกว่าในครอบครัวปกติ จึงอาจส่งผลให้ภาพของแม่เลี้ยงหรือพ่อเลี้ยงเป็นแง่ลบ เนื่องจากถูกมองว่าครอบครัวเลี้ยงดูเด็กได้ไม่ดีพอ ซึ่งจริง ๆ แล้ว ความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตของเด็กดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากความล่าช้าทางการแพทย์ และเรื่องสุขอนามัยในโรงพยาบาลที่ไม่มีมาตรฐานเพียงพอ

ปัจจุบัน ความก้าวหน้าทางการแพทย์ทำให้พ่อ แม่ หรือเด็กเสียชีวิตน้อยลง สาเหตุของครอบครัวแบบพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยง ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว หรือ Patchwork family ในปัจจุบันจึงมาจากสาเหตุการหย่าร้างที่เพิ่มขึ้นเป็นหลัก ตามสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติเยอรมนี (Federal Statistical Office of Germany) มีการหย่าร้างประมาณ 150,000 ครั้ง ในประเทศเยอรมนีในปี 2561 ประมาณครึ่งหนึ่งของคู่หย่าร้างมีลูกติด พ่อและแม่หลายคนมีคู่วิถีใหม่หลังจากแยกทางกัน ส่งผลให้เกิดรูปแบบครอบครัว Patchwork family ที่มีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ

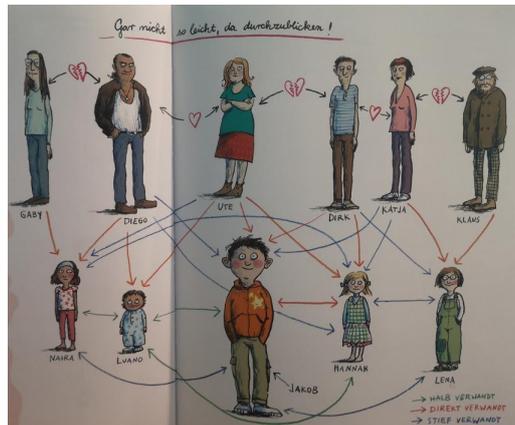
ตัวอย่างวรรณกรรมเด็กในเยอรมนีภายใต้หัวข้อ Patchwork family

ในปัจจุบัน นอกจากนิทานหรือเทพนิยายที่ยังคงได้รับความนิยมจากเด็ก ๆ ยังมีหนังสือหรือวรรณกรรมเด็กจำนวนมากที่เป็นทางเลือกให้กับผู้อ่านวัยเด็กเช่นกัน จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า หนังสือหรือวรรณกรรมสำหรับเด็กภาษาไทยจำนวนมากมักจะนำเสนอเรื่องราวครอบครัวสุขสันต์ ครอบครัวอบอุ่นที่มีพ่อ แม่ ลูกพร้อมหน้าพร้อมตา แต่หนังสือหรือวรรณกรรมเด็กภาษาเยอรมันจำนวนมากมีการนำเสนอถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัวในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หย่าร้าง ครอบครัวบุญธรรม Patchwork family ในประเทศเยอรมนีเด็กส่วนใหญ่จะอยู่กับแม่หลังจากที่พ่อแม่แยกทางหรือหย่าร้างกัน และเมื่อต่างฝ่ายต่างมีครอบครัวใหม่หรือมีคู่วิถีใหม่ การจัดการกับความรู้สึกกับพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดที่แยกกันอยู่ และกับสมาชิกใหม่ในครอบครัว การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวหลังจากพ่อแม่แยกทางกันหรือการที่เด็กเข้าสู่ครอบครัวใหม่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการและความรู้สึกของเด็ก เด็กส่วนใหญ่พบว่าการเข้าสู่ครอบครัวใหม่และสมาชิกใหม่เป็นเรื่องยากมาก ปัจจัยเสี่ยงสำหรับปัญหาพฤติกรรมในเด็ก ได้แก่ ความสัมพันธ์เชิงลบกับผู้ปกครองใหม่หรือสมาชิกครอบครัวใหม่ พ่อแม่ที่หย่าร้างและแต่งงานใหม่มักจะตั้งความหวังว่าลูกจะสามารถเข้ากันได้ดีและรวดเร็วกับสมาชิกครอบครัวใหม่ อย่างไรก็ตามสำหรับเด็กการใช้ชีวิตเช่นนี้ไม่ถนัดนัก เพราะในช่วงเริ่มต้นของความสัมพันธ์ ครอบครัวรูปแบบนี้มักจะมีการแยกทางหรือการตายของพ่อหรือแม่ และสร้างประสบการณ์ที่เจ็บปวดให้กับเด็ก การต้องปรับตัวและใช้ชีวิตกับพี่น้องต่างพ่อแม่ก็เป็นเรื่องยาก เพราะเด็กอาจรู้สึกว่าการเข้าสู่ครอบครัวใหม่จะแทนที่สมาชิกครอบครัวเดิมหรือพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด การอยู่ร่วมกับสมาชิกครอบครัวใหม่ทำให้เด็กรู้สึกเจ็บปวดว่า ครอบครัวเดิมของเขานั้นถูกทำลายลง ซึ่งผู้ใหญ่ต้องช่วยเด็กจัดการกับความรูสึกนี้ (Radenacker, 2012: 18) โดยนอกเหนือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่สนับสนุนให้คำปรึกษา รวมถึงกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับครอบครัวของเยอรมันที่มีสนับสนุนความหลากหลายของรูปแบบครอบครัวต่าง ๆ อาทิเช่น การปฏิรูปกฎหมายเกี่ยวกับการแต่งงาน กฎหมายการหย่าร้าง การให้สิทธิการเลี้ยงดูบุตร การปฏิรูปกฎหมายเด็ก การสนับสนุนด้านการศึกษาและการจ้างงานของผู้หญิงและแม่ที่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ฯลฯ วรรณกรรมเด็กก็สามารถเป็นสื่อสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจให้กับเด็กได้ เพราะวรรณกรรมเด็กมีความเชื่อมโยงเป็นพิเศษกับโลกของเด็ก และอาจมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์จริงของเด็ก ๆ ในช่วงเปลี่ยนสหัสวรรษใหม่ อันนำไปสู่ความจริง

ที่ว่านอกเหนือจากวรรณกรรมเด็กที่เกี่ยวกับครอบครัวแบบดั้งเดิม วรรณกรรมเด็กที่เกี่ยวกับปัญหาการหย่าร้างหรือครอบครัวรูปแบบอื่นก็สามารถพบได้ตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1980 ที่ผ่านมา (Hurrelmann, 1992: 9-18) เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้ที่จะจัดการกับความรู้สึกและทำความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ในครอบครัว รวมถึงสร้างความไวใจและปรับตัวกับสมาชิกครอบครัวใหม่ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างวรรณกรรมเด็กเกี่ยวกับ Patchwork family ที่น่าสนใจและได้รับความนิยม และจะวิเคราะห์ว่าวรรณกรรมเด็กเหล่านี้สร้างความเข้าใจและภาพลักษณ์ที่ดีเกี่ยวกับพ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง และครอบครัวแบบ Patchwork family ได้อย่างไร ดังต่อไปนี้

1. Alles Familie! (Maxeiner, & Kuhl, 2010) เป็นหนังสือสำหรับเด็กอายุ 5 ปีขึ้นไป เนื้อหาของหนังสืออธิบายเกี่ยวกับความหลากหลายของรูปแบบครอบครัวต่าง ๆ หนังสือนำเสนอผ่านความสนุกสนานและอารมณ์ขันของภาพและบทสนทนาที่ใช้ภาษาง่าย ๆ เหมาะกับเด็กของตัวละคร และได้รับรางวัลวรรณกรรมเยาวชนยอดเยี่ยมปี 2011 และอีกหลายรางวัลในช่วงปี 2011 - 2013 หนังสือเล่มนี้ไม่ได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับ Patchwork family เพียงรูปแบบเดียว แต่อธิบายความหลากหลายของครอบครัวรูปแบบต่าง ๆ ในสังคมที่พบในปัจจุบัน อาทิเช่น ครอบครัวแบบดั้งเดิมที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ครอบครัวหย่าร้าง ครอบครัวบุญธรรม ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ครอบครัว LGBT หนังสือเริ่มหน้าแรกด้วยการบรรยายว่าสัตว์ทุกชนิดไม่ได้อาศัยอยู่เพียงลำพังแม้กระทั่งในยุคนหิน มนุษย์สมัยนั้นก็อยู่รวมกันเป็นกลุ่มหรือครอบครัวแล้วเพื่อพึ่งพาช่วยเหลือกัน ปกป้องดูแลกัน สมัยก่อนครอบครัวมักจะอาศัยอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ แต่ในปัจจุบันครอบครัวที่มีสมาชิกครอบครัวจำนวนมากอาศัยอยู่รวมกันพบได้น้อยลง และมีรูปแบบครอบครัวที่หลากหลายมากขึ้น

ในส่วนของ Patchwork family หนังสือยกตัวอย่างครอบครัวผ่านเด็กชายยากอป ว่าสมาชิกครอบครัวของเขามีใครบ้าง โดยไม่ได้บรรยายผ่านบทสนทนาของตัวละคร แต่อธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์แบบ Patchwork ผ่านแผนผังครอบครัวของเด็กชายยากอป ดังต่อไปนี้

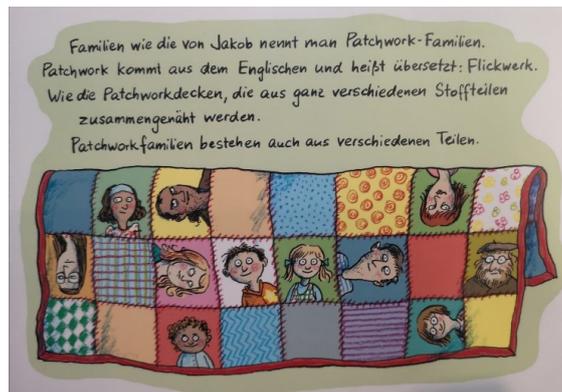
ภาพที่ 1 แผนผังครอบครัวของเด็กชายยากอป

(Maxeiner, & Kuhl, 2010)

ยากอปเป็นลูกชายของเดิร์กและอูเทอร์ มีน้องสาวชื่อฮันน่า หลังจากเดิร์กกับอูเทอร์แยกทางกัน ยากอปกับฮันน่าอาศัยอยู่กับอูเทอร์ผู้เป็นแม่ช่วงวันจันทร์ - ศุกร์ ส่วนช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ก็ไปอยู่กับเดิร์กผู้เป็นพ่อ หลังจากนั้นเดิร์กแต่งงานใหม่กับผู้หญิงคนหนึ่งชื่อคัทยา ซึ่งก่อนหน้านี้คัทยามีลูกติดมาหนึ่งคนเป็นเด็กผู้หญิงชื่อเลน่า นั่นหมายความว่าเลน่าเป็นพี่น้องต่างพ่อแม่ของยากอป ทางฝั่งอูเทอร์แม่ของยากอปได้แต่งงานใหม่กับชายคนหนึ่งชื่อดิเอโก ซึ่งดิเอโกก็เคยแต่งงานผ่านการหย่าร้างและมีลูกติดเป็นลูกสาวหนึ่งคนชื่อไนร่า

ต่อมาดิเอโกกับอุเทอร์ได้ให้กำเนิดลูกชายชื่อลูอาโน นั่นหมายความว่า ดิเอโกมีสถานะเป็นพ่อเลี้ยงของยาคอป และในร่างกับลูอาโนมีสถานะเป็นพี่น้องต่างพ่อแม่ของยาคอปนั่นเอง

จากโครงสร้างความสัมพันธ์ครอบครัวของยาคอปดังกล่าว หนังสืออธิบายว่าเป็นรูปแบบครอบครัวที่เรียกว่า Patchwork family ซึ่งเป็นศัพท์ที่มาจากภาษาอังกฤษ Patchwork แปลว่า สิ่งที่เกิดจากการปะติดปะต่อกัน หรืองานผ้าที่ประกอบด้วยเศษผ้าหลาย ๆ สีมาทำให้เข้ากัน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปเศษผ้าหลากสีสันเย็บปะติดปะต่อกันแบบ Patchwork (Maxeiner, & Kuhl, 2010)

หนังสือสรุปว่า Patchwork family จึงหมายถึงครอบครัวที่สมาชิกหลาย ๆ ส่วนมาเป็นครอบครัวเดียวกัน เช่น รูปแบบความสัมพันธ์ครอบครัวของยาคอป หนังสือได้พยายามสร้างความเข้าใจกับเด็กว่า รูปแบบครอบครัวในปัจจุบันมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าเมื่อก่อน ยกตัวอย่าง Patchwork family ไม่ใช่ความสัมพันธ์ที่แปลกหรือผิดปกติก่อนในปัจจุบัน เป็นรูปแบบครอบครัวที่สามารถพบได้ สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และมีลักษณะเฉพาะเป็นของตัวเอง โดยหนังสือเล่มนี้ทิ้งท้ายด้วยประโยคว่า “Jede Familie ist einzigartig. - ทุกครอบครัวมีเอกลักษณ์”

2. Das kleine Kunterbunt - Eine Geschichte über Patchworkfamilien und Bonuseltern (Zacharias-Hellwig, 2018) เป็นหนังสือสำหรับเด็กอายุ 4 - 6 ปี หนังสือนำเสนอเรื่องราวของเด็กคนหนึ่งที่มีชื่อว่า “หลากสี” ที่ต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับ Patchwork family หนังสือเล่มนี้ได้รับการตอบรับที่ดีมากจากผู้อ่านที่เป็นส่วนหนึ่งของ Patchwork family และเป็นที่แนะนำอย่างแพร่หลายว่าเป็นประโยชน์สำหรับผู้ปกครองที่พยายามสร้างความเข้าใจกับเด็ก

เริ่มเรื่องเด็กหลากสีอาศัยอยู่กับแม่สีแดงที่แยกทางกับพ่อสีเหลือง หนังสือบรรยายด้วยภาษาง่าย ๆ ว่า พ่อและแม่ของเขาแยกทางกันด้วยดี ไม่ได้ทะเลาะกันและเป็นเพื่อนกันได้ เด็กหลากสีชอบความสัมพันธ์แบบนี้ของพ่อกับแม่มาก พร้อมรูปประกอบเป็นรูปเด็กหลากสีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสนั่งชิงช้าขนาบข้างด้วยพ่อสีเหลืองและแม่สีแดงที่กำลังยิ้มอยู่เช่นกัน เด็กหลากสีซึ่งเป็นลูกแท้ ๆ ของพ่อสีเหลืองกับแม่สีแดง รูปร่างของเขาจึงมีสีผสมทั้งแดงและเหลืองจากพ่อและแม่ ต่อมาพ่อสีเหลืองได้พบคู่ชีวิตใหม่เป็นผู้หญิงสีฟ้า สำหรับเด็กหลากสีแล้วในตอนแรกเขารู้สึกไม่สนิทใจกับผู้หญิงสีฟ้าคู่ชีวิตใหม่ของพ่อสีเหลือง เนื่องจากยังไม่ได้รู้จักกันดีพอ แต่ผู้หญิงสีฟ้าติดกับเด็กหลากสีมาก โดยหนังสือเล่าเรื่องพร้อมภาพประกอบเป็นผู้หญิงสีฟ้ากำลังอ่านหนังสือให้เด็กหลากสีฟัง และบรรยายอีกว่าพ่อสีเหลืองและผู้หญิงสีฟ้ารักกันและดูมีความสุขมาก ทำให้เด็กหลากสียอมรับและเชื่อใจผู้หญิงสีฟ้าคู่ชีวิตใหม่ของพ่อสีเหลืองในที่สุด ต่อมาพ่อสีเหลืองกับผู้หญิงสีฟ้าหรือแม่เลี้ยงของ

เด็กหลากหลายก็มึลุกด้วยกันเป็นเด็กน้อยสีเขียว เด็กหลากหลายเล่าว่าตอนแรกมันเป็นเรื่องยากสำหรับเขาที่ต้องทำความเข้าใจว่าพ่อและแม่เลี้ยงต้องแบ่งความรักให้กับน้อง แต่หลังจากมีน้อง เด็กหลากหลายก็ได้รับความรักความเอาใจใส่จากพ่อและแม่เลี้ยงสม่ำเสมอ เด็กหลากหลายไม่รู้สึกว่าตัวเองถูกละเลยหรือได้รับความรักน้อยลง เด็กหลากหลายจึงมีสีฟ้าของแม่เลี้ยงและสีเขียวของน้องเพิ่มขึ้นมาที่ตัว โดยหนังสือมีภาพประกอบเป็นภาพครอบครัวฝั่งพ่ออยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ในขณะที่แม่สีแดงก็ได้พบกับคู่ชีวิตใหม่เป็นชายสีน้ำตาล เด็กหลากหลายเล่าว่าในตอนแรกมันก็รู้สึกตกใจเพราะหลังจากนั้นไม่นานชายสีน้ำตาลก็ย้ายเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในบ้านเดียวกัน ก็จริงอยู่ที่แม่สีแดงไม่ต้องใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยวอีกต่อไป แต่เด็กหลากหลายก็ยังไม่รู้สึกสนิทใจกับชายสีน้ำตาล แต่เมื่อได้มาใช้ชีวิตร่วมกัน ชายสีน้ำตาลคู่ชีวิตใหม่ของแม่ดีกับเด็กหลากหลายมาก เขาเป็นมิตรและพยายามสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กหลากหลาย หนังสือบรรยายผ่านรูปภาพว่าเด็กหลากหลายปวดท้อง ชายสีน้ำตาลเอาถุงน้ำร้อนมาให้และซงซามาให้ดื่ม ไม่นานเด็กหลากหลายก็รู้สึกสนิทใจกับชายสีน้ำตาลและยอมรับเขาเป็นครอบครัว ทำให้เด็กหลากหลายมีน้ำตาลเพิ่มขึ้นมาที่ตัวอีกหนึ่งสี และเด็กหลากหลายรู้สึกมีความสุขกับครอบครัวของเขามาก หน้าสุดท้ายของเรื่องเป็นภาพสมาชิกครอบครัวของเด็กหลากหลายทั้งหมดยืนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข และเด็กหลากหลายได้พูดกับผู้อ่านโดยตรงว่า “ตอนนี้พวกเรารู้แล้วสินะ ว่าทำไมตัวฉันมีหลากหลาย ถึงแม้ว่ามันอาจจะดูแปลกไปบ้างแต่สิ่งที่คุณอยากบอกพวกเรก็คือ ถ้าทุกคนมีความพยายามที่จะสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน เข้าหากัน ก็จะไม่มีการต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว และชีวิตก็จะสวยงามขึ้นอย่างแน่นอน”

หนังสือเล่มนี้สื่อให้ผู้อ่านซึ่งเป็นเด็กที่อาศัยอยู่ใน Patchwork family เห็นว่า เด็กสามารถอาศัยอยู่ในครอบครัว Patchwork ได้อย่างมีความสุข หากทุกคนพยายามสร้างความเข้าใจและเปิดใจให้กันผ่านการเล่าเรื่องของเด็กหลากหลายซึ่งเป็นตัวละครหลัก หนังสือเล่มนี้ไม่มีบทสนทนาระหว่างตัวละคร แต่เล่าเรื่องโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายพร้อมรูปภาพประกอบสีสันสดใสและภาพสื่อเนื้อเรื่องและอารมณ์ได้อย่างชัดเจนว่าตัวละครรู้สึกอย่างไร ที่สำคัญคือบทส่งท้ายของหนังสือเล่มนี้ยังได้ให้ข้อคิดกับผู้อ่านว่า มันเป็นเรื่องปกติที่เวลาคนเราพบเจออะไรใหม่ ๆ หรือเจอใครเป็นครั้งแรกแล้วอาจจะรู้สึกแปลก ๆ หรือไม่สนิทใจ แต่สิ่งที่เราแสดงออกหรือกระทำออกไปมันขึ้นอยู่กับทัศนคติภายในของเรา หากเรามีอคติมันก็จะยากที่เราจะยอมรับหรือเปิดใจให้กับสิ่งใหม่ ๆ แต่หากเราเปิดใจเราก็จะสามารถเผชิญหน้ากับสิ่งนั้นหรือเข้าหาทำความเข้าใจกับคนใหม่ ๆ ได้ แล้วความรู้สึกไม่คุ้นเคยรวมถึงความรู้สึกแปลก ๆ ที่อยู่ภายในใจเราก็จะค่อย ๆ จางหายไป การพบเจอสิ่งใหม่ในชีวิตเรานั้น บางครั้งสิ่งนั้นอาจทำให้ชีวิตเราดีขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์ หนังสือเล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับ Patchwork family และเพื่อสะท้อนทัศนคติของตัวเองที่มีต่อสิ่งใหม่ ๆ และผู้อื่น ผู้เขียนส่งท้ายเพิ่มเติมว่า อยากให้ผู้อ่านลองทำเหมือนเด็ก ๆ ที่เปิดกว้างและเปิดใจโดยปราศจากอคติซึ่งมันเป็นพื้นฐานสำหรับการใช้ชีวิตร่วมกันในทุกบริบทของชีวิต หนังสือเล่มนี้ได้รับการตอบรับที่ดีมากจากผู้อ่านที่เป็นส่วนหนึ่งของ Patchwork family ไม่ใช่เฉพาะเด็ก แต่เป็นที่แนะนำอย่างแพร่หลายว่าเป็นประโยชน์สำหรับผู้ปกครองที่พยายามสร้างความเข้าใจกับเด็กในเรื่องนี้ได้ดีมาก ๆ อีกด้วย สังเกตได้จากข้อคิดส่งท้ายที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อให้กับผู้อ่านที่เป็นผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก

อย่างไรก็ดี หนังสือเด็กเกี่ยวกับ Patchwork family ที่ผู้เขียนเลือกมาเป็นตัวอย่างในบทความชิ้นนี้ เป็นเพียงแค่สองเล่มจากหนังสือเด็กจำนวนมากภายใต้หัวข้อ Patchwork family ปัจจุบันมีหนังสือภาษาเยอรมันจำนวนมากที่นำเสนอเกี่ยวกับหัวข้อนี้ ซึ่งประเภทของหนังสือก็แตกต่างกันไป นอกจากหนังสือสำหรับเด็กที่ผู้เขียน

ได้ยกตัวอย่างไปข้างต้น ยังมีหนังสือจิตวิทยา และหนังสือให้คำแนะนำสำหรับผู้ใหญ่ที่พบเจอปัญหาในครอบครัว แบบ Patchwork อาทิเช่น Patchwork-Familien: Beratung und Therapie ของ Thomas Hess และ Claudia Starke, Patchworkfamilien beraten ของ Corina Ahlers, Herausforderung Patchwork-Familie: Wege aus der Sackgasse ของ Christine Hefti

เมื่อเด็กต้องเจอกับสถานการณ์เช่นนี้ ด้วยความที่เด็กยังไม่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์เท่าผู้ใหญ่ เด็กจะเกิดความรู้สึกเศร้าโศก รู้สึกว่าครอบครัวแตกแยก และอาจรู้สึกต่อต้านสมาชิกใหม่ของครอบครัว ซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากภาพลักษณ์แง่ลบของพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงดังที่ได้อธิบายไปแล้วข้างต้น หนังสือและวรรณกรรมเด็กจึงสามารถเป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจให้กับเด็กได้เป็นอย่างดี และเป็นตัวช่วยสำหรับผู้ปกครองในการรับมือและการจัดการกับความรูสึก อีกทั้งหนังสือยังแสดงให้เห็นในหลายแง่มุมว่าเด็ก ๆ มีประสบการณ์และความรูสึกอย่างไร

บทสรุป

ดังที่กล่าวไปข้างต้น มีนิทานหลายเรื่องที่ภาพของพ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง และ Patchwork family ถูกนำเสนอในแง่ลบและเต็มไปด้วยความขัดแย้งในครอบครัว ซึ่งส่งผลให้ผู้อ่านเกิดความคิดในแง่ลบและภาพลักษณ์ที่ไม่ดีของแม่เลี้ยงและครอบครัวรูปแบบนี้ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าจริง ๆ แล้ว Patchwork family ไม่ใช่รูปแบบครอบครัวแบบใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้น เพราะนิทานที่รวบรวมโดยพี่น้องตระกูลกริมม์เป็นนิทานที่มีมานานแล้ว

ปัจจุบันสังคมเยอรมันมีรูปแบบครอบครัวที่หลากหลายขึ้นตามกาลเวลาและการเปลี่ยนแปลงของสังคม จากความหมายของครอบครัว โดยสรุปกว้าง ๆ คือ กลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กัน มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งการพึ่งพิงกันในด้านต่าง ๆ เช่น ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ และเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม การเปิดกว้างและยอมรับในสิทธิและเสรีภาพในการเลือกดำเนินวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ของประชากร เช่น สิทธิในการหย่าร้าง สิทธิในความต้องการแต่งงานกับเพศเดียวกัน การรับบุตรบุญธรรม ฯลฯ ทำให้รูปแบบของครอบครัวมีความหลากหลายมากขึ้น นอกเหนือไปจากการพัฒนากฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับครอบครัวของเยอรมันที่สนับสนุนความหลากหลายของรูปแบบครอบครัวต่าง ๆ ยังมีหน่วยงานที่ให้คำแนะนำสำหรับครอบครัวหรือผู้ปกครองที่ต้องการคำแนะนำหรือความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร เช่น สำนักงานสวัสดิการเยาวชน หรือ ศูนย์ให้คำแนะนำต่าง ๆ โดยครอบครัวที่มีบุตรหลายคนหรือครอบครัวแบบ Patchwork ที่มีรูปแบบความสัมพันธ์ซับซ้อนกว่าครอบครัวทั่วไปมักเผชิญกับปัญหาเกี่ยวกับการจัดสรรเวลาให้กับลูก ผู้ปกครองจึงต้องการเวลาทำงานที่ยืดหยุ่นและลักษณะงานที่เหมาะสมกับการแบ่งเวลาให้กับครอบครัวอย่างเหมาะสม กฎหมายเกี่ยวกับครอบครัวจึงมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคม เพื่อสนับสนุนการใช้ชีวิตในครอบครัวแบบ Patchwork และครอบครัวรูปแบบอื่นที่มีความหลากหลายมากขึ้นในสังคมเยอรมัน

วรรณกรรมเด็กภาษาเยอรมันจำนวนไม่น้อยในปัจจุบันนำไปสู่ความจริงที่ว่า วรรณกรรมเด็กในช่วงเปลี่ยนสหัสวรรษที่ผ่านมา แสดงให้เห็นรูปแบบครอบครัวที่หลากหลาย โดยไม่ใช่ลักษณะของครอบครัวพื้นฐานแบบ “คลาสสิก” ที่ต้องมีแค่ พ่อ แม่ ลูกตามสายเลือดอีกต่อไป แต่วรรณกรรมเด็กเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการยอมรับความหลากหลายในสังคม โดย Patchwork family เป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งประเทศเยอรมนีให้ความสำคัญ เห็นได้จากวรรณกรรมเด็กที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับ Patchwork family ในแง่บวก และพยายามเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อ Patchwork family ว่าไม่ได้มีแต่แง่ลบอย่างที่พบในเทพนิยาย

หรือนิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่ หนังสือสามารถเป็นตัวกลางในการพูดคุยระหว่างผู้ปกครองและเด็ก เป็นสื่อที่ดีมากในการสร้างความเข้าใจและสร้างสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว วรรณกรรมเด็กภาษาเยอรมันเกี่ยวกับ Patchwork family อาจแสดงให้เห็นว่า รูปแบบความสัมพันธ์แบบนี้เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่ได้รับการยอมรับและเปิดกว้างมากขึ้นในสังคมเยอรมัน ในขณะที่สังคมไทยก็มีความหลากหลายของครอบครัวและการใช้ชีวิต และมีสถิติการหย่าร้างสูง⁵ แต่จากการสำรวจเบื้องต้นกลับไม่พบหนังสือเด็กหรือวรรณกรรมเด็กภาษาไทยที่น่าเสนอหัวข้อเกี่ยวกับ Patchwork family เลย จึงอาจตั้งคำถามต่อไปได้อีกว่า ในสังคมไทยมีรูปแบบครอบครัวแบบนี้อยู่มากน้อยเพียงใด ได้รับการมองในแง่บวกหรือแง่ลบแตกต่างจากในสังคมเยอรมันอย่างไร และอาจเป็นข้อเสนอในการแปลหนังสือ หรือวรรณกรรมเด็กภาษาเยอรมันสมัยใหม่ในอนาคต นอกจากนี้ อาจเป็นข้อเสนอแนะให้กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเล็งเห็นถึงความสำคัญในการสนับสนุนให้มีการจัดทำสื่อสร้างสรรค์ ที่ช่วยให้ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายเข้าใจรูปแบบทางสังคมหน่วยเล็กที่สุดคือครอบครัวว่ามีความหลากหลายในปัจจุบัน

⁵ สถิติของกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย ในปี 2560 อัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 41 มีผู้จดทะเบียนสมรส 297,501 คู่หย่าร้าง 121,617 คู่ (Komchadluek, 2019)

References

- Daly, M., & Wilson, M. (2001). **The “Cinderella Effect”: Elevated Mistreatment of Stepchildren in Comparison to Those Living with Genetic Parents**. Ontario: McMaster University Hamilton.
- Friedman, M. M. (1986). **Family Nursing: Theory and Assessment** (2nd ed.). New York: Appleton-Century Crofts.
- Hurrelmann, B. (1992). Aktuelle Kinder- und Jugendliteratur. In **Praxis Deutsch 19**, (pp. 9-18). Seelze: Velber.
- Komchadluek. (2019). **Divorce Statistics in Thailand (สถิติของกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย ในปี 2560)**. [Online]. Retrieved February 22, 2020 from <https://www.komchadluek.net/news/regional/382372>
- Maxeiner, A., & Kuhl, A. (2018). **Alles Familie**. Leipzig: Klett Kinderbuch.
- Müller, E. (1986). **Das Bild der Frau im Märchen. Analysen und erzieherische Betrachtungen**. München: Profil-Verlag.
- Oxford Dictionaries. (2020). **Walt Disney**. [Online]. Retrieved February 14, 2020 from https://www.lexico.com/definition/disney,_walt
- Pilecky, E. (2006). **Patchworkfamilie. Nicht nur “Flickwerk” sondern eine neue Chance für die Zukunft**. Unpublished seminar paper, St. Pölten University of Applied Sciences, Sankt Pölten, Austria.
- Radenacker, A. (2012). Stief- und Patchworkfamilien in Deutschland. In Monitor Familienforschung (Ed.), **Beiträge aus Forschung, Statistik und Familienpolitik**, (pp. 5-13). Berlin: Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth.
- Ramkamhaeng University Library's webmaster. (2012). **Jacob Grimm & Wilhelm Grimm**. [Online]. Retrieved February 22, 2020 from <https://www.lib.ru.ac.th/miscell2/?p=1637>
- Schneider, N. F. (2013). Familie-Zwischen traditioneller Institution und individuell gestalteter Lebensform. In **Stefan Hradil. Deutsche Verhältnisse. Eine Sozialkunde**, (pp. 94-120). Frankfurt am Main: Campus. [Online]. Retrieved March 10, 2020 from <https://www.bpb.de/politik/grundfragen/deutsche-verhaeltnisse-eine-sozialkunde/138016/familie>
- Watcharasin, Jintana. (2007). **Advanced Family Nursing Theory (ทฤษฎีการพยาบาลครอบครัวขั้นสูง)**. Chonburi: Faculty of nursing. Burapha University.
- Zacharias-Hellwig, J. (2018). **Das kleine Kunterbunt. Eine Geschichte über Patchworkfamilien und Bonuseltern**. Langenargen: MTM-Verlag GbR.